

Provođenje Nacionalnog programa ranog otkrivanja raka dojke

Marija Strnad¹, Tihomira Ivanda², Neven Ljubičić²

¹Hrvatski zavod za javno zdravstvo

²Ministarstvo zdravstva i socijalne skrbi

Ključne riječi: rak dojke, nacionalni skrining, mamografija

Nacionalni program otkrivanja raka dojke usvojen je na 173. sjednici Vlade Republike Hrvatske 29.06.2006. godine, a sukladan je odrednicama Nacionalne strategije prevencije i ranog otkrivanja raka, koja je dio Strategije razvoja zdravstva Hrvatske 2006 – 2011 godine. Također slijedi rezoluciju o prevenciji i kontroli karcinoma (WHA 58.22 «Cancer prevention and control»), Svjetske zdravstvene skupštine 2005. godine.

Nosioc Programa kojeg još skraćeno zovemo „Mamma“ je Ministarstvo zdravstva i socijalne skrbi RH. Za provođenje Programa imenovani su koordinatori u zavodima za javno zdravstvo, a ukupnu koordinaciju provodi Hrvatski zavod za javno zdravstvo. Koordinatori održavaju mjesečne sastanke na kojima evluiraju postignute rezultate i izvještavaju o prisutnim problemima. Za potrebe Programa koristi se posebna softverska podrška, a svi su zavodi povezani preko servera Ministarstva u zajeničku bazu podataka. Za praćenje Programa zaduženo je Povjerenstvo za organizaciju, stručno praćenje i kontrolu kvalitete programa mamografskog skrininga Ministarstva zdravstva i socijalne skrbi, sastavljeno od istaknutih radiologa pošto se kao test za probir koristi mamografija i to svake druge godine za žene u dobi 50 - 69 godina.

Ukupan broj žena u toj dobi u Hrvatskoj iznosi oko 560 000. Da bi ostvario predviđeni cilj smanjenja smrtnosti od raka dojke za 25% nakon pet godina obuhvat žena mamografijom ne bi smio biti manji od 70%. Da bi se osigurala kvaliteta provođenja programa obavlja se dvostruko neovisno čitanje mamografskih nalaza. Poznato je da se mamografijom mogu otkriti promjene na dojkaama i do 2 godine ranije nego palpacijom. Doduše u 15-20% slučajeva tumor dojke ne može se otkriti mamografijom. To je posebno važna informacija s kojom opoznajem žene prilikom poziva na mamografiju i koju one potpisuju prilikom dolaska na mamografski pregled.

Prva informacija o Programu već je objavljena na stranicama Hrvatskog časopisa za javno zdravstvo. Sada objavljujemo rezultate prve godine provođenja tog značajnog Nacionalnog projekta. S Programom su prvo započele Zadarska i Osječko-baranjska županija i to 02.10. 2006., a postepeno su se uključile i druge županije. Najkasnije su se uključile Primorsko-goranska (koja je provodila svoj županijski program), Brodsko-posavska i Karlovačka županija (06.11. 2006.). Županije koje su već provodile programe ranog otkrivanja raka dojke pozvane su da se svojim aktivnostima uključe u Nacionalni program kako bi sve aktivnosti bile sinhronizirane i postigle bolje učinke. Nevladine udruge također su kao partneri uključene u izvođenje programa, posebice kao pomoć u medijskoj kampanji, motiviranju žena za dolazak na mamografiju kao i za pomoć koordinatorima u zavodima za javno zdravstvo.

Do 11. prosinca 2007. godine pozvano je ukupno 339 011 žena na mamografiju. Tim brojem postizemo i više od predviđenog godišnjeg broja poziva za 280 000 žena. Vrlo mali broj županija nije izvršio predviđeni broj poziva za godinu dana, a neke su pozvale veći broj žena od predviđenih.

Prvo su bila pozivana slijedeća godišta žena: 1937., 1954., 1955. i 1938., a kasnije još i 1939.-1941. i 1950.-1953. godišta te 1942.-1943. i 1948.-1949. godišta. Jedan broj žena koje se nisu odazvale na prvi poziv ponovno je pozvan, do sada njih 19 406. Treba spomenuti da je čak u 21 931 slučajeva adresa bila netočna, 3 614 žena ne živi privremeno u Hrvatskoj, njih 2 145 je umrlo, 19 856 žena je obavilo mamografiju unutar godine dana (to su samo one koje su se nakon primljenog poziva javile, sigurno ih je mnogo više), a 2 792 ih je već u nekom postupku zbog bolesti dojke.

Udio odazvanih žena na mamografiju je za Hrvatsku je prosječno 52,5% za prva tri pozivana godišta koja su uglavnom kompletno obrađena (1937., 1954. i 1955.), iako će još biti nekih korekcija obzirom da u bazu podataka nisu još uneseni svi nalazi. Mnogo je bolji odaziv za mlađa godišta. Za 1954. godišta je 55,6%, a za 1955 je 54,8%. Županije koje prelaze već sada ciljem zacrtanih 70%

su Bjelovarsko-bilogorska (82,3%), Međimurska (78,9%) i Zadarska (72,8%) i županija. Najslabiji je odaziv u Šibensko-kninskoj, samo 40,7%, iako se polako poboljšava. (Tablica 1)

Županija	Udio odazvanih žena 1937, 1954. i 1955. godište
Karlovačka	44,9%
Zadarska	72,8%
Istarska	62,7%
Osječko-baranjska	60,8%
Dubrovačko-neretvanska	59,6%
Međimurska	78,9%
Splitsko-dalmatinska	42,3%
Požeško-slavonska	62,1%
Ličko-senjska	43,4%
Bjelovarsko-bilogorska	82,4%
Koprivničko-križevačka	58,8%
Krapinsko-zagorska	61,3%
Šibensko-kninska	40,7%
Zagreb i Zagrebačka	45,3 i 43,2%
Vukovarsko-srijemska	53,7%
Brodsko-posavska	59,6%
Virovitičko-podravska	59,7%
Sisačko-moslavačka	51,9%
Varaždinska	41,96%
Primorsko-goranska	47,5%
Ukupno Hrvatska	52,5%

Tablica 1. Nacionalni program ranog otkrivanja raka dojke, stanje na dan 11. prosinca 2007. godine

Za označavanje mamografskih nalaza koristi se klasifikacija i označava stupnjevima prema BIRADS-u (od 0 do 5). Broj sumnjivih mamografskih nalaza, što uključuje stupnjeve BIRADS 4 i 5 je do sada 1 409 ili 1,16%. Predviđeno je da dijagnostička obrada svih žena sa sumnjivim nalazom bude kompletirana u roku od mjesec dana, što je u nekim županijama vrlo teško postići zbog nedovoljno potrebne opreme i kadrova. U cilju reduciranja nalaza BIRADS 0 provedena je edukacija radiologa po regionalnim centrima – Zagreb, Rijeka, Split, a predviđena je i u Osijeku.

Županija	Sumnjivi nalazi (BI-RADS 4 i 5)	Potvrđeni karcinom
01. Bjelovarsko-bilogorska	27	20
02. Brodsko-posavska	30	16
03. Dubrovačko-neretvanska	36	18
04. Istarska	45	20
05. Karlovačka	17	19
06. Koprivničko-križevačka	33	17
07. Krapinsko-zagorska	36	9
08. Ličko-senjska	29	7
09. Međimurska	37	24
10. Osječko-baranjska	180	44
11. Požeško-slavonska	27	13
12. Primorsko-goranska	82	24
13. Sisačko-moslavačka	12	10
14. Splitsko-dalmatinska	77	35
15. Šibensko-kninska	20	7
16. Varaždinska	8	3
17. Virovitičko-podravska	16	4
18. Vukovarsko-srijemska	125	30
19. Zadarska	239	28
20. Zagreb i Zagrebačka	109+146	66
Ukupno	1409 (1,16%)	414

Tablica 2. Broj sumnjivih nalaza i potvrđenih karcinoma dojke, stanje na dan 17. prosinca 2007. godine

Broj do sada otkrivenih karcinoma je 414 i svaki dan se mijenja. (Tablica 2). Prema nekim preliminarnim analizama već se uočava da su karcinomi otkriveni skriningom manje veličine i lokaliziranijeg stadija nego oni koji su bili dijagnosticirani prije početka Nacionalnog programa. To je svakako i svrha svakog skrininga.

U drugoj godini provođenja Programa očekujemo postizanje većeg odaziva žena te bržu dijagnostičku obradu u onim županijama gdje to sada nije bio slučaj. Na boljem definiranju i opremanju dijagnostičkih centara već se radi, a trebamo težiti formiranju posebnih jedinica za bolesti dojke (Breast Units).

Literatura

1. Republika Hrvatska. Ministarstvo zdravstva i socijalne skrbi. Nacionalni program ranog otkrivanja raka dojke. Zagreb, lipanj 2006.
2. Strnad M: Početak Nacionalnog programa ranog otkrivanja raka dojke. www.hczjz.hr. 2006;2(8.)Pristup 06.12.07.

Kontakt adresa:

Prof.dr.sc.Marija Strnad

Hrvatski zavod za javno zdravstvo

Rockefellerova 7

10 000 Zagreb

Telefon: 4863 230

E-mail: marija.strnad@hzjz.hr